Ref. Ares(2017)6252217 - 20/12/2017

EGYSÉGES DOKUMENTUM

EU-szám:

OEM (X) **OFJ ( )**

1. Elnevezés (OEM vagy OFJ)

„Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” OEM

2. Tagállam vagy harmadik ország

Magyarország (tagállam)

3. A mezőgazdasági termék vagy élelmiszer leírása

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” oltalom alatt álló eredet megjelölés (OEM) a Szomolya és környékén megtalálható Rövidszárú fekete (Prunus avium L.) és a Mézédes fekete tájfajta, valamint a Szomolyai fekete fajta friss fogyasztású gyümölcsére, valamint az ipari feldolgozásra szánt cseresznyére terjed ki.

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” június második dekádjában érik.

3.1. A termék típusa [a XI. mellékletben szereplő felsorolás alapján]

1.6 osztály: Gyümölcs, zöldségfélék és gabonafélék, frissen vagy feldolgozva

3.2. Az 1. pontban szereplő elnevezéssel jelölt termék leírása

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” eredet megjelölést csak olyan cseresznye esetében lehet használni, amely megfelel az alábbi paramétereknek és az egyes fajták tekintetében az alábbiakban meghatározott minőségi jellemzőknek:

A gyümölcs középnagy, vagy kicsi, tömege átlagosan 4 g körüli, átmérője minimum 18 mm. Alakja széles, szívre emlékeztető, lapított csonka kúp, a bibepont körül kissé besüllyedt vagy egy szintben van. Kocsánya rövid (2-3 cm) és szárazon válik el a gyümölcstől. Héjszíne sötét lilásbordó, teljes érésben feketés-piros, gyakorlatilag fekete. Héja középvastag, szívós, ezért jól szállítható. Húsa feketés bordópiros, félkemény, bő levű. Leve erősen festő. Sötétvörös leve a feldolgozás során sem fakul.

Íze mézédes; sajátos, aromás zamata révén a legízletesebb cseresznyék közé sorolható.

A gyümölcs az alábbi kémiai jellemzőkkel rendelkezik:
Cukor tartalom: minimum 20° Brix
Savtartalma maximum: 10 g/l

3.3. Takarmány (kizárólag állati eredetű termékek esetében) és nyersanyagok (kizárólag feldolgozott termékek esetében)

nem releváns

3.4. Az előállítás azon műveletei, amelyeket a meghatározott földrajzi területen kell elvégezni

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye”- t kisméretű gazdaságokban állítják elő, a gazdaságok átlagos kiterjedése néhány hektár.

Ebből következően a gazdaságok többségében családi munkaerővel végzik a művelést. A betakarítás csak kézi erővel történik, ami az egyik legnagyobb szakértelmet igénylő feladat.

Koronaalakítás, metszés
A telepítést követően 3 évig van koronakialakító metszés. Ezt követően nincs metszés.

Térállás, esetleges fenntartó metszés megléte:6 x 4 méter (ettől lehet kicsit kisebb is, nagyobb nem). Sajmeggyes telepítésnél 10 m magasságig nő meg a fa. Ezután leáll a növekedés. A vadalanyos nagyon a magasba tör, a fa magassága akár 15 m is lehet. A termelők hagyják, hogy a fa önmagát alakítsa ki. Létezik ritkító metszés, de csak ha szükség van rá.

Tápanyagellátás és –utánpótlás
Tápanyag utánpótlás: szerves trágya, feltöltő trágyázással, valamint műtrágya (kálium és foszfor, 25-10% arányban). Gyakorisága évente, formája alaptrágyázásként.

Vízigény, öntözés: Telepítéskor beiszapoló öntözés, ezt követően nincs öntözés.

5.2. Szüretelés

A betakarítás kizárólag a kíméletes, kézi szedéssel történik, a gyümölcs minőségének megőrzése érdekében.

Amennyiben a termék friss fogyasztású gyümölcsként kerül piacra, a csomagolást a 3. pontban körülhatárolt területen kell végezni annak érdekében, hogy a teljes folyamat során biztosítható legyen a nyomon követhetőség és az oltalom alatt álló termék minősége megőrizhető legyen.

3.5. A bejegyzett elnevezést viselő termék szeletelésére, aprítására, csomagolására stb. vonatkozó egyedi szabályok

A földrajzi területen történő csomagolásra vonatkozó kötelezettség célja, hogy a lehető legjobban megőrződjenek a termék jellemzői, figyelembe a véve a félkemény húsú, bő levű gyümölcs épségének megőrzését. Csomagolást a területen lévő gazdasági szereplők végzik, akik rendelkeznek a szükséges tapasztalattal és jól ismerik ezt a sérülékeny terméket. A termék frissen, ládába szüretelhető, és piacra szállítható. Fontos a minél kevesebb átrakás, pakolás biztosítása. A cseresznyét lefedetlenül kell hagyni, a szellőzés biztosítása miatt. Két napnál tartósabb raktározását követően hűtést igényel, a minőség megőrzése miatt.

3.6. A bejegyzett elnevezést viselő termék címkézésére vonatkozó egyedi szabályok

A jelölés a jogszabályokban előírtakon kívül a következőket tartalmazza:

- a megnevezést: „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye”
- „oltalom alatt álló földrajzi jelzés” vagy OEM megjelölést és a kapcsolódó uniós szimbólumot (az uniós bejegyzést követően).

A megjelöléseket csomagolási egységenként kell elhelyezni.

4. A földrajzi terület tömör meghatározása

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” előállítása Szomolya, Ostoros, Novaj, Noszvaj, Bogács, Tard és Tibolddaróc közigazgatási határán belül történik.

5. Kapcsolat a földrajzi területtel

Meg kell különböztetnünk egymástól, az eredeti, ősi tájfajtát, és az Érdi Gyümölcskutató Intézet által szelekciós nemesítéssel létrehozott, ma a gyümölcsfaiskolai lerakatokban és gyümölcsfaiskolákban is beszerezhető Szomolyai fekete fajtát. Az ősi tájfajta jellegzetessége, hogy csak Szomolya község közvetlen környékén található meg. Az ősi 70-80 éves fák egyedszáma Szomolyán, kb. 140 egyedre tehető. Legfontosabb előfordulási helyük: Gyűr-oldal, Pazsag, Méti hegy, Vén hegy.

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” gyümölcsöt adó Rövidszárú fekete és Mézédes fekete ősi tájfajták termőterülete Szomolyához és közvetlen környezetéhez kötött. A gyümölcs fizikai, kémiai, biológiai tulajdonságai itt teljesednek ki a legintenzívebben. Az ország más vidékein termesztve minősége messze elmarad a Szomolyán és a környékén termelt cseresznye minőségétől. A földrajzi területről elszállítva a termés mérete, ízvilága, külalakja megváltozik, illetve nem teljesedik ki.

Természeti tényezők

A földrajzi terület Magyarországon, Borsod-Abaúj-Zemplén megye délnyugati részén található, a Bükkalján, a Bükkalja dombságainak és az Alföld végtelenül sík vidékének a találkozásánál.

A területen szőlővel és gyümölcsösökkel borított lankás domboldalakat, napsütötte dombhátakat és dombtetőket, déli irányba futó hosszú és keskeny völgyeket, zárt erdőségeket, valamint a mezőgazdaság által korán birtokba vett, Alföldhöz közeli, sík területeket találunk. A jellegzetesen aszimmetrikus, északi oldalukon meredek, az Alföld felé ellankásodó dombtetők sorozatát a harmad-és negyedidőszaki szerkezeti mozgások hozták létre, feldarabolva a vulkanikus kőzettakarót. A térségben a vulkanikus eredetű riolittufás üledékek, illetve az azokra települt lösz a domináns, amely meghatározza a talajviszonyokat is: jórészt az aljkőzeten kialakult agyagbemosódásos erdőtalajok, barnaföldek, helyenként fekete nyiroktalajok lelhetők fel. A Szomolyán és környékén található talajok enyhén savanyúak. Ennek oka az, hogy a Bükk mészkőtömege peremterületein, a miocén földtörténeti korban a felszínre bukkanó magma (dacit) keveredett, mind kémiailag, mind fizikailag az eredeti

meszes talajjal. A mikroklimatikus, illetve talajtani tényezők együttesen kedveztek a Szomolyai fekete, mint spontán termő növény kialakulásának és elterjedésének.

A földrajzi terült mérsékelten hűvös-mérsékelten száraz éghajlatú. Az évi napfénytartam 1850-1900 óra körül van, a nyári 720-740 óra, a téli 150-170 óra. Az évi középhőmérséklet 8,6-8,8 C fok, a vegetációs időszak sokévi átlaga 15,5-16 C fok. A tavaszi fagyok vége április 25. után várható, az első őszi pedig november 10. körül valószínű. A biztonságosan fagymentes időszak körülbelül 170 nap. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek sokévi átlaga 33 C fok, a minimumoké –10- -15 C fok közötti. Az évi csapadékösszeg 550-650 mm, a tenyészidőszak átlaga 370-400 mm. A jellemző szélirányok a nyugati és a keleti, átlagos szélsebesség 2,5 m/s körüli.

Az időjárási tényezők nagyságrendje és eloszlása az évek során megváltozott. A klasszikus évszakosztás határai eltolódtak. Kevéssé jellemzőek az erős fagyok. A - 10, -12 C fok az téli minimum érték. Az erős fagyra szükség lenne, ahhoz hogy a télire a fakéregben, a talajban telelő kártevők elpusztuljanak. Így jellemző, hogy a károsító szervezetek áttelelnek, volumenük és kártevő képességük nagyobb. A lombozat csak december elején, közepén hullik le a fákról. A tél az utóbbi időben száraznak mondható és főként eső formájában esik. Nincs tartósan megmaradó hótakaró.

A terület lefolyása jó, árvíz a patak elöntése miatt kevéssé jellemző. Esetleges árvizek, az időszakos heves esőzések miatt a falut övező dombokról lezúduló vizek miatt vannak. Az időszakos árvizek az erős lejtés miatt nem veszélyesek, száraz időszakban viszont a medrekben alig, vagy egyáltalán nincs víz. A talajvíz csak az alsóbb völgyszakaszokon van, általában 4-6 m körüli mélységben. Mennyisége nem számottevő, ahogy kevés a rétegvíz is.

Kapcsolat a termék és a földrajzi környezet között

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” OEM elismerése iránti kérelem alapjául a fogyasztók által a termék hírnevéhez társított jellemzők szolgálnak: a gyümölcs jellegzetes szív alakja; az intenzív, sötétvörös, szinte fekete színanyaga, mézédes íze. A frissen történő fogyasztáson kívül szárazanyag-tartalma, alacsony savtartalma és kiváló íze miatt cukor hozzáadása nélkül készíthető belőle lekvár.

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” gyümölcsnek igen szoros a kapcsolata a földrajzi területtel.

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” különleges egyedi jellemzőinek kialakulásában a szakértelem mellett a mikroklíma, valamint a térségre jellemző talajadottságok a meghatározók. A térség enyhén lúgos, utóvulkáni eredetű andezit és riolittufával kevert talajai teszik lehetővé az ősi tájfajta egyedi jellemzőinek kiteljesedését.

Az érintett földrajzi terület legfontosabb terméke a középkor óta a gyümölcs és a szőlő volt. A feljegyzések szerint a szőlőművelés a XVI. századtól vált általánossá a térségben, majd a filoxéravészt követően a szomolyaiak áttértek a gyümölcstermesztésre. Az ősi tájfajták (Rövidszárú fekete és Mézédes fekete) termőterületei a Kánya-patak völgyét környező domboldalakon alakultak ki, a déli lejtőkön. A faj visszanemesítését az 1970-es években

kísérletezték ki, így alakult ki többek között a térségben termesztett másik fajta, a Szomolyai fekete cseresznye is.

A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” és az előállítási terület kapcsolatát kulturális hivatkozások is alátámasztják. A „Szomolyai rövidszárú fekete cseresznye” hírneve az érintett földrajzi terület történelmén és hagyományain keresztül is érzékelhető. Ezt bizonyítják a Szomolyán 2001 óta évente megrendezésre kerülő Cseresznyefesztivál alkalmával a fogyasztóktól érkező pozitív visszajelzések, továbbá a tudományos, illetve az ismeretterjesztő irodalomban fellelhető kiadványok. Az érintett földrajzi terület legfontosabb terméke a középkor óta a gyümölcs és a szőlő volt. A feljegyzések szerint a szőlőművelés a XVI. századtól vált általánossá a térségben, majd a filoxéravészt követően a szomolyaiak áttértek a gyümölcstermesztésre. A gyümölcsöt az alföldi és városi piacokra hordták eladni vagy elcserélni. „A Bükkalja piackörzete Eger, Jászberény, Nádudvar, Debrecen és Miskolc városok közötti terület volt. A gyümölcskereskedelem legfontosabb terméke a szilva volt, illetve a *korai és a rövidszárú szomolyai cseresznyék* (forrás: Hudák Katalin – Várnagy Dávid: Az agrár-környezetvédelem lehetőségei a Bükkalján, 2003.).

Szintén ebben a kiadványban jelenik meg: „Míg a szőlőkonjunktúra idején a gyümölcsfák szórványként fordultak elő, vagy a szőlősorok közé telepítettek néhány nem túl nagy lombot adó fajt, addig a XVIII. században filoxéra okozta krízis, jelentős lendületet adott a gyümölcstermesztésnek. Ebben az időben történtek a jelentős cseresznye és szilvatelepítések is a Bükkalján. *Ekkortól eredeztethető a híres szomolyai cseresznyetermesztés kezdete is*.”

A környék legértékesebb, legfinomabb gyümölcsfajtája, „a helybéliek által csak szomolyai rövid szárú fekete cseresznyének emlegetett fajta, amelyet főként a Gyűr- és a Vén-hegyre telepítettek a gazdák. Ez a fajta az 1880-as évek elején tűnt fel, és ez az egyetlen gyümölcsfajta a vidéken, melynek termése külföldi – elsősorban bécsi és németországi – piacokra is eljutott az 1930-as években. Nyaranta több vagon cseresznyét indítottak útnak a felvásárlók a fővárosi és külföldi piacokra, emellett az asszonyok „hátyiban és faputtonyban” hordták a gyümölcsöket az egri és mezőkövesdi piacra”

(Természet Világa, 136. évfolyam, 5. szám, 2005. május; http://www.termeszetvilaga.hu/; http://www.termeszetvilaga.hu/szamok/tv2005/tv0505/szomolya.html).

A Szomolyán 2001 óta minden év júniusában megrendezésre kerülő Cseresznyefesztivál a cseresznye érésének ünnepe, amely az évek során hagyományos, nagyszabású, nagy látogatottságú rendezvénnyé nőtte ki magát.

A „Szomolyai rövidszárú mézédes fekete cseresznye” elnevezésű termék 2012-ben elnyerte a Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR) védjegy használati jogát.

Hivatkozás a termékleírás közzétételére

Földművelésügyi Értesítő 2017. évi 8. szám 486. oldaltól

(668/2014/EU rendelet 6. cikke (1) bekezdésének második albekezdése)